

PALÓCZY LÁSZLÓ ÁBRÁZOLÁSAI – A NÉPKÉPVISELETI ORSZÁGGYŰLÉSEK KORELNÖKÉNEK (1848/1861) IKONOGRÁFIÁJA

Gyulai Éva

Herman Ottó Múzeum, Miskolc – Miskolci Egyetem BTK Történettudományi Intézet

Absztrakt: Palóczy László (1783–1861) Borsod vármegyei jegyző, a rendi, majd a népképviselői országgyűlések követe, 40 éves korán túl került az országos politikába, így ikonográfiája is az idősebb férfit közvetíti. Első ismert képmása, egy Lütgendorf-litográfia, első követi megbízása idején, 1827-ben készült, majd a reformkorban két könyvben is megjelenik a kor politikusainak arcképcsarnokában. Olajfestményt csak halála után rendel róla az 1861. évi országgyűlés, majd vármegyéje is. Annak ellenére, hogy követtársairól 1861-ben vizitképeket és kabinetportrékat készítettek az ismert pesti fotográfusok, Palóczyról nem ismerünk fényképes ábrázolást, arcképei azonban így is hűen dokumentálják politikai pályafutását.

Kulcsszavak: Palóczy László, reformkor, népképviselői országgyűlések, 1861. évi országgyűlés, történeti ikonográfia

Palóczy László (1783. okt. 14–1861. ápr. 27.), 1826-tól Borsod vármegyei, 1848-ban Miskolc városi követ neve összeforrt a reformkori rendi diétákkal, ill. az 1848/49-es forradalom és szabadságharc utolsó, aradi, illetve a szabadságharc utáni első pesti népképviselői országgyűléssel, hiszen mindkettőn korelnökként zárta, majd nyitotta az ülést, sőt már az 1848. évi országgyűléseken is szerepelt korelnökként. Így portréinak gyűjteménye a modern magyar parlamentarizmus ikonográfiai dokumentációját is gazdagíthatja, ugyanakkor jól reprezentálja, hogyan tűnik fel és épít karriert egy vidéki reformer nemes az országos politikában a modernizáció kezdetén.

PONORI THEWREWK–LÜTGENDORF ORSZÁGGYŰLÉSI PORTRÉSOROZATA, 1827

Palóczy László¹ már nem fiatalon, közel a 44. életéhez lett Borsod vármegye követe az 1825–1827-es pozsonyi országgyűlésen, és nem is a diéta kezdetétől, hiszen mandátumát 1826 szeptemberében kapta borsodi nemes társaitól, miután az 1825-ben megválasztott egyik követ,

Vay Ábrahám kamarás, borsodi alispán lemondott.² Vay Ábrahám (1789–1855) visszavonulásának ténye előtt már a kortársak is értetlenül álltak, még életrajzírója, Ponori Thewrewk József (1793–1870) jogász, régiségyűjtő, író, aki 1830-ban adta ki Vay biográfiáját, sem tudta az alispán döntését megmagyarázni.³ Vay Ábrahám az 1825-ben megnyílt pozsonyi ülés neves szónoka volt, főként a magyar nyelv és az akadémia alapítása ügyében szerzett ismertséget. 1830-ban azonban már Bereg vármegye főispáni helytartója, sőt gróf lesz, talán ez a megbízás is magyarázhatja követi karrierjének

2 *Comitatum Cis- et Trans-Tibiscanorum. Ablegatorum ejusdem jurisdictionis, alter ad dextrum, alter autem ad sinistram Tabulae Latus assidet. [...]* Borsodiensis. Abraham Vay de Vaja, Camerarius Regius et Ord. Vice-Comes. Cui succedit: Ladislaus Palóczy, Ord. Notarius. Thomas Ragályi de Kis-Tsoltó, Assessor. (Acta comitiorum 1825–1827. I. xi.)

3 *Vay 1826 augusztusban az országgyűlésről minden jók szíves sajnálkozására végképen hazá tért. Olvastam annak a néhai Balogh Jánoshoz, mint szeretett és becsült követ-társához eresztett barátságos és érzékeny búcsúsorait; és jülemmel hallottam, hogy ez annak, mint jeles törvényadónak és nemes-lelkű barátjának elmenetele miatt szívbeli fájdalomait többek előtt többször érzékenyen kifejezte. Ha a magoktól figyelmes vagy talán figyelemre ébresztett elmék tudni vágyának indítóokát, hogy a „constantia decet Virum” alapmondás szerint élő s cselekvő Vay miért távozott el az országgyűlésről; én azoknak megnyugtására röviden ezt jegyzem meg: hogy tán bizonyos nem reménylett fontos következtetésű dolog a Vay érzeteivel meg nem egyezék.* (PONORI THEWREWK 1830, 14–15.)

1 Életrajzához vö.: FAZEKAS 1998/a, 8–9. (2–3. lábjegyzet) bibliográfiai adatait; továbbá: FAZEKAS 1998/a, 9–42.; 1998/b; 1999.

megszakítását. Utódját, Palóczy László borsodi jegyzőt 1826. augusztus 16-án választja meg képviselőnek Borsod vármegye tisztújító közgyűlése, amelyen egyébként az előd, Vay Ábrahám alispán elnököl. (SERESNÉ SZEGŐFI 1995, 44.)

Palóczy László első ismert ábrázolása is követi megbízásához kapcsolódik, az első reformországgyűlés idején látott napvilágot ugyanis a diéta résztvevőit bemutató 3 kötetes, 130 rézkarcot tartalmazó album *Magyar Pántheon* címen, amelyben Borsod követét is szerepeltették.⁴ A kötetbe szerkesztett grafikai arcképcsarnok az említett Ponori Thewrewk József kezdeményezésére jelent meg Ferdinand Karl Theodor Christoph Peter Lütgendorf vagy Lütgendorff (Ferdinand Lütgendorf-Leinburg báró, 1785–1858) würzburgi származású festő, rézkarcoló munkájaként, aki 1824-től Pozsonyban telepedett le, ahol festőiskolát is fenntartott. 1827 augusztusában a Kassán megjelenő *Felső-Magyarországi Minerva* harmadik évfolyamában hirdették a portréorozatot, a kiadványt Kazinczy Ferenc ismertette, aki 1825-től írt művészeti recenziókat a folyóiratba. (BÓDI 2015, [24.]

A művészség barátjaihoz. I. Magyar Pantheon. Az 1825. 1826. 1827. Pozsonyban tartott Országgyűlés emlékezetére. Részenként kiadta Ponori Thewrewk József, Magyarországi és Erdélyi bites Ügyész. – E profil-arczokat igen nagy gondnal és igen nagy szerencsével rajzolta is, metszette is Báró Lütgendorf Ferdinánd. Nem azon törekedett, hogy a fejnek az idealizálás által több nemességet s kedvességet adjon, a mit az első rendű Művészek mindég tesznek; hanem hogy ezen historiai tekintetben nevezetes arczokat a szerint adhassa, a hogyan őket a tükör kapja-fel; s aki azon gondra tekinte, mellyel Lütgendorf mindenikének nézését, haját, ruháját álmétkodást érdemlő különbözőésekben adja, érzeni fogja, hogy az arczok tellyesen el vagynak találva; s így Lütgendorf s Ponori, ki őtet tanácsolgatta, a most és később élőknek szíves köszöneteket érdemlik. Az arcz magán hordja amit az emberről mondhatni, s gyakrabban mint a figyelmetlen gondolná; s ezen állításnak való voltát hány fő bizonyítja itt! ide értvén némely kép mellett még a haj-fésülést, öltözetet és kézírást; mert a lelkes Kiadó a képek alá kinek-kinek tulajdon kéz-írása szerint metszeté-fel neveiket. Ki nem ismer péld. a Kajdacs, a Bittó, a nagy csinban gyönyörködő Szallopek, a Császár lelkeikre? s melly jelentő vonás péld. a Bittó arczában az alsó rész, a szájától addig, ahol tokáját elfogja a ruha. – A jelentés-tervő Gyűjteménye ezeknek képeiből áll: [...] 18. Palóczy László, Borsodi. [...]

1. kép. Palóczy László a Magyar Pántheonban, 1827. (HOM HTD) (Fotó: Kiss Tanne István)

Fig. 1. L. Palóczy in 'Magyar Pántheon' [Hungarian Pantheon], 1827. (Photo by István Kiss Tanne)

Minden kép mellé vagyon téve két lapnyi nyomtatvány, s az bennünket a személy Élet-írásával gazdagít. Egy képnek ára ezüstben harmincz xr, papiros pénzben betvenöt és fél. [Kazinczy Ferenc]⁵

A sorozat népszerűségére vall, hogy az *Ofner* és *Pester Zeitung* néven megjelent német lapok 1800-ban történt egyesítésével létrejött népszerű *Vereinigte Ofner und Pester Zeitung* melléklapjában, a *Gemeinnützige Blätter zur Belebrung und Unterhaltung* hasábjain is hirdették az országgyűlési arcképcsarnokot, amelyet laponként is árultak. A német lap véleménye szerint a vállalkozás a magyarok nemzeti érzelmének és patriotizmusának köszönhető, jelentősége abban áll, hogy nagyszámú portrét közöl, fontos férfiakról, akik hazájuk elhivatott szónokai és követői.⁶

5 *Felső Magyar-Országgi Minerva. Nemzeti Folyó-írás* 1827. Harmadik esztendei Folyamat – 3-dik negyed, Július, Augusztus, Szeptember. Kassán, Elinger István, cs. kir. priv. könyvnyomtató és áros betűivel s költségén. 1339–1140.

6 *Magyar Pántheon* 1825. 1826. és 1827. Pozsonyban tartott Országgyűlés emlékezetére. Részenként kiadta Ponori Thewrewk József, Magyarországi és Erdélyi bites Ügyész. (Preis jedes Bildnißes, samt Lebens-Abriß, 30 kr. C. M.) Wir haben dieses Unternehmen, das in Ungarn's Nationalität und Patriotismus begründet, von ihm ausgegangen war, durch ihn gepflegt war, und zu einer in der Zahl der dargestellten Männer, und deren Wichtigkeit nach, sehr ansehnlichen Sammlung gedienen ist, vom Entstehen an, alle Numern hindurch, mit der Hochachtung genüßigt, die den berufenen Sprechern des Vaterlandes, den Repräsentanten desselben, diesem selbst, und dem verdienstvollen Unternehmer (Hrn v. Thewrewk) gedürt. Noch sind wir mit dem Anzeige einiger Numern, und mit der Bericht Erstattung über die

4 *Magyar Pántheon. 1825. 1826. és 1827. Pozsonyban tartott Országgyűlés emlékezetére. Részenként kiadta Ponori Thewrewk József, Magyarországi és Erdélyi bites Ügyész. H. n. [Pozsony/Bécs], é. n. [1827] (130 táblaképpel)*

2–3. kép. F. Lütgendorf: Ragályi Ábrahám tornai és Palóczy László borsodi követ arcképe, rézkarc, (részletek) 1827. (ELTE EK és HOM HTD)

Fig. 2–3. F. Lütgendorf: MP A. Ragályi and MP L. Palóczy, 1827. Etchings

A kb. 28x19 cm-es lapokon megjelenő 15x10 cm-es, az arcokon pontozó modorral és aquatinta eljárással kiegészített rézkarcok profilból és kb. derékig ábrázolják az országgyűlés résztvevőit, a magyar rendi elitet, akik kivétel nélkül az 1790-től egyre inkább kötelezővé vált magyar nemesi viseletet hordják: dúsan zsinórozott, prémes, alacsony állógalléros mente, mentekötő zsinórral. A történész Hajnal István a Lütgendorf-sorozat vármegyei követeinek ábrázolását – a sorozat egyik darabjával illusztrálva – egyenesen a „táblabíró-típus”, azaz a 19. századi vármegyei hivatalviselő közép-nemesiség ikonográfiájának tartja.⁷ A portrék alatt az ábrázolt személy saját kezű aláírása és státusuk megnevezése olvasható, a folyóírásos feliratot, akárcsak a rézkarcportrét, maratósas eljárással vitték fel a rézlemezre. Így

portretírozza a pozsonyi művész, Ferdinand Lütgendorf Palóczy László borsodi követet is a sorozatban. A negyvenen túli Palóczynak rövid, homlokába fésült sötét haja van, talán kezdődő kopaszságát kívánta így valamelyest palástolni, sok más követtársához hasonlóan bajuszt és széles, a nyakáig leérő barkót visel, mentéjén dús zsinórozás, feltűnőek nagy ezüstgombjai.⁸ A profilképek egyöntetűsége és az ábrázolt személyek nagyfokú hasonlósága, viseletük azonossága kivételes „táblabírói” arcképcsarnokot eredményezett, mintha egyetlen nagy társaság tagjai, vagy egy század katonái sorakoznának a lapokon.

Feltűnő, hogy Vay Ábrahám, akiről a *Magyar Pántheon* szerkesztője és ötletadója, Ponori Thewrewk József 1830-ban majd életrajzot jelentet meg, nem szerepel

erweiterte Einrichtung dieser in jeder Hinsicht einzigen patriotischen und Kunst-Auszeichnung nationaler Würde, in Rückstande, und wir werden Beides nächstens nachtragen. Indessen schicken wir hier diese paar Worte voraus, und darauf vorläufig aufmerksam zu machen. In: *Gemeinnützige Blätter zur Belehrung und Unterhaltung (Zur vereinigten Ofner-Pesther Zeitung)*, Ofen, 18. (1828)/1. (1828. Oct. 16.) 657.

7 Nálunk kialakult a „táblabíró” típusa, aki bizonyos jogi képzettséggel, gazdasága porát-sarát lerázza jelenik meg tanácsadásra a megye, vagy a birtokos nemesség törvénykezési s közigazgatási ügyeiben. Jórészt tapasztalt embereket, volt szolgabírákat, stb. neveznek ki, 1839 után választanak táblabírákká; s általában inkább maradiságukra, mint romlottságukra panaszkodnak az egykorúak. [...] A táblabíró-típus: Ragályi Ábrahám. Torna vármegye népszerű követje 1827-ben. (*Történelmi Képcsarnok. Jelezve: A <s> 1827. Bárány Lütgendorf Ferdinánd rézkarc. Mérete 17x21 cm.*) (HAJNAL 1942, 169, 171.)

8 Lütgendorf Ferdinánd: *Palóczy László*. Papír, rézkarc, 1827. 146x106 mm, lapméret: 279x189 mm. Felirata: *Palóczy László Borsod Vármegyének Követje. / Magyar Pántheon*. Jelzés: Bárány Lütgendorf Ferd. 1827. ELTE EK Metszetek Ltsz. RD23277; Keretben, üveg alatt: HOM HTD 53.3975.1. (R.14717). A Lütgendorf-sorozat Palóczyt ábrázoló lapja több ismert külföldi gyűjteményben is fellelhető, így pl.: ÖNB PORT 70086.01; vagy az Egyesült Államokban a Philadelphia Museum of Art gyűjteményében: Baron Ferdinand von Lütgendorff (German, 1785–1858): *Portrait of Ladislaus Palóczy (Palóczy László)*. From the series *Magyar Pantheon (Members of the former Hungarian Parliament)*. Curatorial Department: Prints, Drawings, and Photographs. Medium: Etching and aquatint and stipple. Dimensions: Plate: 14.6x10.7 cm. Sheet: 16.9x13 cm. Accession Number: 1985-52-13651.

4–5. kép. F. J. Sürch: Ragályi Tamás és (felsőbüki) Nagy Pál, rézkarc, 1831.

(Taschenbuch für die vaterländische Geschichte 1831. 128/129.; 336/337. alapján)

Fig. 4–5. F. J. Sürch: T. Ragályi and P. Nagy. Etchings (By Taschenbuch für die vaterländische Geschichte, 1831)

a portrészorozatban, ezt talán a követi megbízatásról való lemondása magyarázhatja. Azt viszont, hogy a másik borsodi követ, Ragályi Tamás (1785–1749), aki a diéta ellenzékének vezére volt Vay Ábrámmal és felsőbüki Nagy Pállal együtt (MNT IX. 124.), nem került be a metszetes panteonba, már nehezebb magyarázni, mindenesetre a Vayt váltó új képviselő, Palóczy korabeli presztízisére mutat, hogy Borsodot ő képviseli az országgyűlés arcképcsarnokában. Bár Ragályi Tamás kimaradt, unokatestvérét,⁹ Ragályi Ábrahám (1772–1833) Torna vármegyei követet felvették az arcképcsarnokba.¹⁰

Ha Palóczy követtársa, Ragályi Tamás ki is maradt a Thewrewk–Lütgendorf-féle albumból, nem sokkal később, 1831-ben elegáns rézmetszetes *en face* portrét közöl róla (és felsőbüki Nagy Pálról) Joseph Hormayr (1781–1848) osztrák-bajor politikus, történész *Taschenbuch für die vaterländische Geschichte* című, Münchenben megjelent történeti folyóiratának 1831-ik száma (12. évfolyam,

új folyam. 2.).¹¹ A portrét, amelynek több változata ismert, Franz Joseph Sürch (1811–1877) bécsi festő és rézmetsző készítette. Nem lehet véletlen, hogy a müncheni *Taschenbuch* 1831. évi kötetének illusztrációi között Ragályi Tamás borsodi követ mellett követ- és reformertársa, a Sopron vármegyéet képviselő Felsőbüki Nagy Pál is megjelenik, ugyancsak Sürch grafikaként, jóllehet a folyóirat nem közöl róluk írást.¹²

FAUSTIN HERR ÉS FRANZ EYBL: LITOGRÁFIASOROZATOK, 1840/1843

A reformkori politikai elit ikonográfiai reprezentációja és a litografált portrék elválaszthatatlanok egymástól, ez a 18. század végétől ismert grafikai médium hihetetlenül népszerű volt a 19. század 30-as éveitől a bécsi, pozsonyi és pest-budai társadalmi nyilvánosságban. A legtöbb politikusról több művész is készített kőrajzot, így Palóczy László borsodi követről, 1833-tól az országgyűlés jegyzőjéről is két litográfia ismert az 1840-es évek

9 Kiscsoltói Ragályi Zsigmond (1700–1759) és felesége, fái Fáy Mária egyik fiának, Józsefnek (†1804) és feleségének, Szemere Katalinnak fia: Ragályi Tamás (1785–1849) borsodi követ, míg Ragályi Zsigmond és Fáy Mária másik fiának, Ábrahámnak fia: kiscsoltói és pelsőci Ragályi Ábrahám (1772–1833) Torna vármegye országgyűlési képviselője 1825–1827-ben.

10 Lütgendorf Ferdinánd: *Ragályi Ábrahám*. Rézkarc, 1827. 149x106 mm, lapméret 273x191 mm Felirata: *Kiss-Csoltói s Pelsőczy Ragályi Ábrahám Torna Vgye Követje. / Magyar Pántbeon*. Jelzés ΛΦ. ELTE EK Metszetek Ltsz. RD23257.

11 Franz Joseph Sürch: Thomas Ragály [Ragályi Tamás]. Rézmetszet, 1831. In: *Taschenbuch für die Vaterländische Geschichte, herausgegeben von Joseph Freiherrn von Hormayr. Neue Folge Zweiter Jahrgang*, 1831, München. 128–129. oldal között. Az Österreichische Nationalbibliothek gyűjteményében található változata Franz Joseph Sürch alkotása. Felirata: *Such sc. ÖNB PORT 45183.01*

12 Franz Joseph Sürch: Paul Nagy [Felsőbüki Nagy Pál]. Rézmetszet, 1831. In: *Taschenbuch für die Vaterländische Geschichte, herausgegeben von Joseph Freiherrn von Hormayr. Neue Folge Zweiter Jahrgang*, 1831, München. 336–337. oldal között.

6–7. kép. F. Herr (1840) és F. Eybl (1843) portréja Palóczy Lászlóról, litográfiák részlete. (ELTE EK és MTKCs)

Fig. 6–7. F. Herr and F. Eybl: Portraits of MP L. Palóczy, 1840/1843. Lithographs

elejéről. 1840-ben a bécsi festő és litográfus, Faustín Herr rajzolta kőre Palóczyt lágy vonásokkal, nemesi díszöltözetben, egyenes ősz hajjal, amely a fülére simul; Palóczy ekkor már közel jár a hatvanhoz.¹³ A nyomtatott Carl Gerold (1783–1854) bécsi litográfia-intézete adta ki, a nyomtatást, a jelzés szerint, Oncken végezte.¹⁴ Gerold a 19. század első felének ismert bécsi nyomdása és könyvkiadója, aki többször szembeszállt a cenzúrával is, 1816-tól kezdett litográfiával is foglalkozni. 1840-ben ugyancsak a bécsi Gerold-vállalkozás adta ki Faustín Herr Batthyány Lajosról és Deák Ferencről készült könyomatát (CENNERNÉ WILHELMB 1976, 91, BASICS 2009, 84), de litografálta Beethovent is. Herr egykedvűséget, sőt melankóliát tükröző Palóczy-portréja nem lett igazán népszerű a korban, és a hagyományban sem, a litográfia kevéssé adja vissza a borsodi követ elszánt, reformer szónoki és politikusi attitűdjét, különben is, nem sokkal később újabb nyomtatás készül Palóczyról, az

1840-ben kiadott litográfián megjelenő öltözet viszont, amelyen Faustín Herr modellje a vármegyei nemesség díszviseletében jelenik meg, minta lesz Palóczy későbbi ikonográfiájában.

Az 1829 és 1847 között Pesten és Budán hetente kétszer megjelentetett német nyelvű *Spiegel für Kunst, Eleganz und Mode* c. irodalmi és művészeti lap (1841-től szerkesztője: Samuel Rosenthal) 1843. november 29-én tudósítja olvasóit, hogy a hírneves Eybl festő pár napig Pozsonyban tartózkodik Wagner József pesti műkereskedő megbízásából, a kereskedő által elkezdett portrégalériát újabb kiváló magyar férfiak arcképével folytatandó. A divatlap úgy tudja, Eybl a műkereskedő Wagner következő kiadványához őexcellenciája Szerencsy István, Palóczy, illetve Wenckheim B(é)la báró természet utáni portréját rajzolja kőre.¹⁵ A tudósításban a bécsi biedermeier litográfia és portréfestészet egyik legfontosabb képviselője, Franz Eybl (1806–1880) látogat Bécsből Pozsonyba, hogy a magyar politikai és irodalmi-művészeti elit tagjairól indított kőrajz-sorozatához újabb modelleket rajzoljon a diéta színhelyén. A Palóczyról készült félalakos ábrázolás, amely karszékben

13 Faustín Herr: *Palóczy László*. Papír, litográfia, 1840. 450x307 mm. Jelzés/felirat: *Kőre metsz: Herr F. / Gerold művészeti könyomtató intézete / Nyomt: Oncken 1840*. ELTE EK Metszetek Ltsz. RD22862. Jelzet: KEP05748; MTKCs 285.A. A litográfia egy példányát őrzi Gömör-Kishonti Múzeum, Rimaszombat (Gemersko-malohontské múzeum Rimavská Sobota, Szlovákia) is.

14 O. Oncken több litográfiát is nyomtatott 1840 körül Bécsben, talán azonos azzal a német származású Otto Oncken nevű litográfussal, aki 1850 körül már az Egyesült Államokban, Cincinnati-ban foglalkozik könyomtatással.

15 *Maler Eybel in Preßburg. Der rühmlichst bekannte Maler Eybl befindet sich auf Veranlassung des Pesther Kunstbändlers Jos. Wagner, seit einigen Tagen in Preßburg, um für diesen die begonnene Gallerie ausgezeichnete Männer Ungarns fortzusetzen. Die nächst erscheinenden sind vorläufig: Se. Excell. Steph. von Szerenczy, Palóczy und Bar. B. Wenckheim sämtlich nach der Natur auf Stein gezeichnet.* In: *Spiegel für Kunst, Eleganz und Mode* 17. (1843)/95. 159.

8–9. kép. F. Eybl: Szerencsy István és Br. Wenckheim Béla. Litográfiák részlete, 1843. (ELTE EK)
Fig. 8–9. F. Eybl: Portraits of I. Szerencsy and Baron B. Wenckheim, 1843. Lithographs

ülve mutatja Borsod vármegye követét, Eybl többi portréjához hasonlóan, igen kifejező.¹⁶ Összevetve azonban a 3 évvel korábbi Herr-féle litográfiával, egy idősebb, bottal járó, korpulens férfit látunk, akiről tudjuk, hogy éppen hatvan éves. Feltűnő, hogy a korábbi zsinóros ünnepi magyar viselet helyett egyszerűbb, a polgári divathoz közelebb álló kabátot, fehér inget és a kor divatja által megkövetelt selyemmellényt visel, nyakán széles selyemsálat teker körbe. Csak bajusza nem változott. Franz Eybl portréját már Palóczy kortársai is élethűnek és igen jellemzőnek tartották, így a naplóíró miskolci Szűcs Sámuel (1819–1889), Palóczy keresztfia is.¹⁷

Palóczyról egyébiránt azt tartották kortársai, hogy elmaradt a divattól, alig törődött külsejével. Még életében, 1860-ban jelent meg egy vezércikk a 77. születésnapját ünneplő egykori politikusról a *Vasárnapi Ujság*ban, ahol így emlékeznek viselkedésére és öltözködésére:

A hosszas országgyűlési gyakorlat a legsajátosabb szónoki egyéniséget fejtették ki benne. Mindenki figyelemmel fordult oda, midőn fölemelkedett székéből a kedélyes öreg, a vastag, zömök alak, ősz bajával és nyírett bajuszával, kinek egész külsején pongyolaság, igénytelenség ömlött el. Öltözete mindig el volt maradva a divattól; széles mellén rendszeren egy

*gombra akasztva függött sétatolja, – tisztes ódon alak volt ő, kiben azonban, csodálatos ellentétben, a szabadelvűség legújabb tanai foglaltak helyet. Az országgyűlési közönség rendszeren a „kerekfejű puritán” név alatt ismeré Palóczyt, s ez elnevezést annak köszönheté, mert szónoklatának legsajátabb mezeje a vallási sérelmek termékeny tere volt, melyen ő, eredeti szeszélyes modorában, éveken át küzdött hitfeleinek jogai mellett.*¹⁸

Eybl kőrajzát Alois Leykum (1801–1855) bécsi „Hoflithograph”, művészeti kiadó bécsi nyomdája adta ki, aki ismert volt színes litográfiaíróról is. A magyar politikusokról készült, önálló nyomatokból álló, kötetbe soha nem rendezett litográfia-sorozat, amelynek a Palóczy-portré is egyik darabja lett, a pesti Wágner/Wagner József műkereskedő, a reformkor legfontosabb zeneműkiadója¹⁹ – aki Pesten a Szervita téri (1947-ben lebontott) Teleki-házban tartotta fenn kották, metszetek, művészi nyomatok mellett üdvözlőlapokat, egyéb nyomtatványokat is árusító boltját – rendelte meg 1841-től.

A Wagner József által 1843-ben megbízott Franz Eybl, ahogy a korabeli Spiegel-tudósításból kiderül, Palóczyval egyszerre rajzolta le Pozsonyban Szerencsy István (1793–1850) királyi személynököt (a német nyelvű

16 Franz Eybl: *Palóczy László*. Papír, litográfia, 1840. Jelzés: Eybl (1)843 / Nyomt. Leykum. A. Bécsben / Wágner József tulajdona, Pesten. ÖNB PORT 70084.01. A Palóczy-portré egy példányát őrzi a Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnoka is.

17 *Az 1843-ban Eybl által rajzolt [arckép] nemcsak arcvonásait, de jellemét is híven tükrözte* (SZÜCS 2003, I. 316).

18 *Vasárnapi Ujság* 7. 1860/44. 1860. okt. 28.

19 *Pesti műáros, Wagner József úr (Szervita-tér, Teleki-ház)*. In: *Honművész. Regélő Folyóiratnak Társa*. IX. (1841)/I.; [a] magyar nyelv iránt dicséretes buzgalommal viseltető pesti műáros, Wagner József (Szervita-tér, Teleki-ház). In: *Regélő. Első Magyar Szépművészeti Folyóirat* IX. (1841)/I. 14.

lap őexcellenciájának titulálja, hiszen a personalisnak ez a megszólítás járt), akiről térdképet készített, és kezébe kardot adott, valamint Wenckheim Béla bárót (1811–1879).²⁰ Érdekes, hogy a Wenckheim-lapon a rajzoló, Eybl neve mellett az 1842-es évszám szerepel, pedig az idézett német lap szerint a bécsi művész Wenckheim bárót is 1843 novemberében portretizozta Pozsonyban. Az alig 30 éves Wenckheim Béla – a dualizmus korának leendő belügyminisztere – egyébként éppen 1843 tavaszán lép fel Pozsonyban először a diéta alsótáblájának színpadára, mint Békés vármegye követe. Szerencsy István, aki 10 évvel volt fiatalabb Palóczynál, Palóczyhoz hasonlóan már a Lütgendorf–Thewrewk-féle arcképcsarnokban is szerepelt 1827-ben, mint Ung vármegye követe (és vármegyei főjegyző).

A reformországgyűléseken, sőt a forradalom és szabadságharc alatt is (nemkülönbön később!) ez a két portré, Faustin Herr és Franz Eybl litográfiája határozta meg Palóczy László borsodi követ, országgyűlési jegyző reprezentációját, újabb egylapos nyomat, ismereteink szerint, nem készült a politikusról, ezt a két portrét terjesztették a kor könyvesboltjai, műúrusai. Nagyobb népszerűsége az Eybl-litográfia tett szert Palóczy ikonográfiai reprezentációjában, ami a rajz és nyomat művészi és esztétikai kvalitásain túl talán azzal is magyarázható, hogy része volt a reformkori magyar elitről készült Eybl-sorozatnak, s így a korszak virtuális politikai arcképcsarnokának.

SZERELMEY MIKLÓS–ANDRÁSSY MANÓ GÚNYRAJZA, 1848

A Palóczyt reprezentáló litográfiák mellett eddig egyetlen ábrázolás ismeretes, amely Borsod vármegye követét, majd a népképviseleti országgyűlés korelnökét ábrázolja. A korban oly divatos könyvatos karikatúra-litográfiákon sem igen szerepel, nem tűnik fel a Szerelmey Miklós (Nicolaus Carl Liebe, 1803–1875) litográfus, karikatúraművész által 1848. június 1–szeptember 21. között Pesten megjelentett *Charivari (Dongó)* c. élclap karikatúráin sem. Szerepel viszont Palóczy egy szintén Szerelmey által, a forradalom első hónapjaiban megjelentetett egylapos könyvatos gúnyrajzon, a korabeli politikai élet számos szereplőjével együtt. A *Kik megtörvén honunkban az egyetértést, a reakciót leginkább elősegíték* magyarázó címmel ellátott grafika rajza Andrassy Manó gróf (1821–1881) amatőr festő, karikatúrista munkája, és

a jelzése szerint August Friedrich Walzel (1790–1860) nyomtatta papírra.²¹ Walzel Ágost Frigyes az 1830-as években társult be a bécsi Trementsensky József (1793–1839) litográfiai vállalkozásába, 1836-ban Walzel lett a pesti nyomó üzem vezetője. Az 1840-es években számos gúnyrajzot adott ki.

Walzel litográfiáján Palóczy egész alakban szerepel egy másik szakállas férfi és egy erősen karikírozott kis portré kíséretében, mellette felirat: *Oczi, Doczi, Daroczi, / Vivat az öreg P(..)óczy*. A 3 főből álló enigmatikus csoport főalakja Palóczy, aki botra támaszkodik, és bal kezét kabátjába rejt. A viselet, sőt az ősz fej is teljesen megegyezik a Franz Eybl által készített arcképen megjelenő ikonográfiával, sőt ugyanabban a polgári viseletben jelenik meg; nyilvánvaló, hogy az Andrassy–Szerelmey-féle portré előképe az 1843. évi Eybl-nyomat volt, ami ismételtén erősítheti azt sejtésünket, hogy Palóczyról 1843 után nem készült releváns, a közvéleménynek szánt ábrázolás. A gúnyrajz és rövid klapanciája is igazolja, hogy Palóczyt mint ősz hajú, idős, de korát meghazudtolóan aktív képviselőt és politikust tartották számon kortársai, igaz, országos karrierje már 40 éven felül kezdődött.

GRIMM REZSŐ, 1861

Az 1850-ben halálra ítélt, majd miskolci otthonába visszavonult Palóczyról bizonyosan nem készült a nagyközönségnek szánt ábrázolás, az 1850-es évektől indult fényképezést talán idegenül is fogadhatta, mivel mind ez idáig fénykép sem ismeretes róla. Hogy nem forgott közkezen az 1843. évi Eybl-litográfiánál újabb képmás, kitűnik abból is, hogy amikor 1860 októberében Miskolcon bensőséges ünnepségen emlékeztek meg Palóczy 77. születésnapjáról, az eseményről tudósítást, ugyanakkor Palóczyról életrajzot közölt *Vasárnapi Ujság* fametszetes derékképe is Eybl portréját másolja.²²

Az Eybl-féle portréhoz hasonló népszerűsége csak a Palóczyról nem sokkal 1861. április 27-én bekövetkezett halála után készült ábrázolás tett szert Palóczy László emlékezetében és kultuszában. Palóczy László, Miskolc város déli kerületének országgyűlési képviselője nyitotta meg az 1861. évi országgyűlés ülését 1861. április 6-án, miután Kubinyi Ferenc Nógrád megyei követ a kép-

20 Franz Eybl: Szerencsy István; B. Wenckheim Béla. Papír, litográfiák, 1842/1843. Jelzés: *Eybl (1)843 és (1)842 / Nyomt. Leykum. A. Bécsben / Wágner József tulajdona, Pesten*. ELTE EK Metszetek Ltsz. RD24155; RD23789

21 Andrassy Manó–Szerelmey Miklós: *Kik megtörvén honunkban az egyetértést, a reakciót leginkább elősegíték*. Papír, litográfia, 1848. Jelzése: *Nyomt. Walzel A 5*. MTKCs Metternich 3479. Közölve: RÓZSA–SPIRA 1973, 536. kép (305). A kutatásban nyújtott segítségért Apór Eszternek tartozom hálával.

22 Ismeretlen művész: *Palóczy László*. Fametszet (olvashatatlan jelzéssel). *Vasárnapi Ujság* 7. (1860)/44. (1860. okt. 28.)

10. kép. Szerelmey M. és Andrassy M. karikatúrája, 1848. (MTKCs)

Fig. 10. M. Szerelmey—M. Andrassy: A political caricature, 1848. Lithography

11. kép. Palóczy a Vasárnapi Ujság 1860. okt. 28. számában
Fig. 11. Portrait of L. Palóczy in Vasárnapi Ujság, Oct. 28. 1860

viselőház nevében erre felkérte korelnöknek. Palóczy ekkor még nem tudta, de sejtette, hogy közeleg életének vége, erről nyitóbeszéde tanúskodik:

A korelnökséggel nem az érdemeket, melyek különben is bennem nincsenek, hanem egyedül az aggkört tisztelvén meg a törvényt, hódolnom kell rendeletének; és síromhoz már oly közel állva, annak azon szívemből kitörő örömmel hódolok is, hogy én lettem tehát azon páratlan szerencséjű és polgárocskája nagy hazámnak, ki, miután az akkori munkatársaim bizalmuk által kezembe adatott országos tollal az 1832/6-ik évi országgyűlésen legelső írtam már magyar nyelven is Magyarország törvényeit (Tartós éljenzés). (Képviselőházi napló 1861. I. 1.)

A képviselőház 1861. április 19-re alakult meg, ekkor járt le Palóczy korelnöki megbízatása, és ekkor hangzottak el a nevezetes szavak az „ősz bajnok” jegyzőkönyvi megörökítéséről:

Ghiczy Kálmán: [...] a ház alakulva van, és önök általános kívánatát vélem nyilvánítani, midőn az ekképen megalakult ház első határozatául az alkotmányos szabadság sok érdemet szerzett,

sokat szenvedett s mindig tántoríthatatlan ősz bajnokának, a képviselőház nestorának, a mindnyájunk által tisztelt és szeretett korelnöknek szíves fáradozásaiért a ház nevében köszönetet szavazok. (A ház tagjai mindnyájan felállva s éljenezve jelentik ki helyeslésüket.)

Nyáry Pál: Érdemes korelnökünk Palóczy Lászlóra nézve azon úgy biszrem általános tetszésben részesülendő indítványt teszem, miszerint jegyzőkönyvbe iktattassék, hogy Palóczy László a háza hálójára érdemes. (Képviselőházi napló 1861. I. 14.)

Tíz nap sem telik el, és 1861. április 27-ikén, az országgyűlés XIII. ülésén az elnök bejelenti, hogy aznap hajnalban, éjfél után fél 2-kor Palóczy László „hörglob következtében beállott szélhűdés folytán, kimúlása előtt néhány perccel végszavaiban áldást mond e házra, csöndesen jobb létre szenderült.” (Képviselőházi napló 1861. I. 65.) A megrendült és hálás országgyűlés nagy halottját a Nemzeti Múzeumban ravatalozta fel, majd júniusban megbízták a képviselőház elnökét, hogy festesse meg Palóczy portréját, amelyet már ekkor a Nemzeti Múzeumnak szántak. Az elnök, Podmaniczky Frigyes báró Grimm Rezsőt (akit németül Rudolfnak neveztek) kérte fel az egészalakos képmás elkészítésére, és meg is alkudott vele 300 Ft-ban, kerettel együtt.²³ Az országgyűlési naplókban „másolásról” van szó, vagyis feltételezhetjük, valamiféle ábrázolás(oka)t a művész rendelkezésére bocsátottak, hogy ez(ek) alapján készítse el művét. Grimm Rezső (Rudolf Grimm, 1832–1885) német származású arcképfestő és litográfus, akinek már apja is Pesten él, rövid ideig Bécsben tanul, de az 1850-es évektől Pesten működik portrék festésével és litografálásával.²⁴

Grimm Rezső Palóczyról készült alkotását az országgyűlés valóban a Magyar Nemzeti Múzeumnak adományozta, amely azóta is őrzi.²⁵ A kép, a múzeum szerzeményezési naplójának tanúsága szerint, 1861.

23 LVIII. országos ülés, július hó 10-én. d. e. 10 órákor. Elnök Podmaniczky Frigyes báró: [...] Az LVI-dik ülés 355-dik számú jegyzőkönyvének kivonata szerint engemet bizott meg a t. ház, elhunyt korelnökünk Palóczy László arcképének, Grimm Rudolf festész általi életnagyságban lemásolása eszközöltetésével. nevezett festész úrral az arckép lemásolásáért meghatározott 360 Frtnyi díj mellett kötöttem meg a szerződést, hozzászámítva a keretnek elkészíttetését is, egyedül azt kötötte ki magának a festész úr, hogy neki a kép elkészíttetésére három havi idő engedessék. Kedves kötelességemnek fogom tartani azt a múzeum részére átadni, s erről idejében vagy a még együtt levő háznak vagy pedig hírlapilag a nemzetnek jelentést tenni. [...] Elnöki jelentések: Palóczy László arcképét Grimm festész vállalta el, mely annak idejében a múzeumnak átadatni fog. (Képviselőházi napló 1861. II. 236, 302.)

24 Grimmről bővebben: RÓZSAFFY 1915.

25 Grimm Rezső: *Palóczy László*. Vázon, olaj. Méret (keret nélkül): 238x157 cm. MTKCs 147. A kutatásban nyújtott segítségért Apor Eszternek tartozom hálával.

október 5-én került be a gyűjteménybe 1861/209 szám alatt.²⁶ Az egészalakos, hatalmas, nem túlzottan sikerült reprezentatív portré márványpalotába, súlyos drapériák közé helyezi (a halálra készülő korelnök) Palóczyt, viselete fekete magyar díszöltözet, mentéje dúsan prémezett, egyszerű zsinóros mentekötővel és háromsoros zsinórövvvel, baljával a Borsod vármelegyétől kapott díszkardot tartja, jobb kezében prémes főveg, csizmája is fekete. A modell tekintete oldalra és felfelé néz, mintha rácsodálkozna valamire a magasban, arcvonásai jól láthatóan a halálakor 77 éves, megfáradt férfi időskori vonásait hordozzák, kérdés, hogy a művész milyen mintákból alkotott, hiszen Palóczyról nem ismerünk ábrázolást a szabadságharcot követően. Grimm Rezső monumentális Palóczy-portréja 1867-ben még szerepelt Pesten a Nemzeti Múzeum kiállításán, Palóczy keresztfia, a miskolci Szűcs Sámuel ugyanis 1867. december 19-én látta a múzeum képtárában, „melly ugyan télen zárva tart, de különös kívántra megnyitattik” (SZÚCS 2003, II. 19).

A portrénak van egy ugyancsak 1861-ben festett párja, szintén Grimm Rezsőtől, a miskolci Herman Ottó Múzeum Képzőművészeti Gyűjteményében.²⁷ A háromnegyedes ábrázolás talán műhelymásolatnak tűnhet, csak a modell lábát hagyták el („vágták le”), hogy kisebb, kezelhetőbb képet kapjanak; a két portré azonban nemcsak a méret és az ikonográfiai eltérés („rövidítés”) tekintetében különbözik, hanem a modell viseletében és attribútumaiban is. A két kép hasonlóságát már a kortársak is megállapították, Szűcs Sámuel ezt jegyzi fel naplójában, amikor a Nemzeti Képtár kiállításán (ismét) felfedezi Palóczy olajportréját:

1886. September 13-n [...] Budán megnéztem az arcképcsarnokot (történelmit), mely a várbazárbán van elhelyezve, ez még ugyan kezdetleges; de már igen érdekes. Az első terembe beléptemkor igen kellemesen lepott meg Palóczy Lászlónak éppen az ajtóval szemközti álló életnagyságú, igen hű arcképe, mellyet az 1861. országgyűlés festetett le, az arc éppen az, amely a miskolci Nemzeti Cassinóban lévő mejj képé, mindkettőt ugyan azon egy művész, Grimm készíté. (SZÚCS 2003, II. 272.)

A „nagy képen” Palóczy tollak nélküli főveget tart (vagy nem látszik a tolldísz), a kisebbben tollforgós, kó-

26 *Művészettörténeti Értesítő* 40. 1991/1–2. 95.

27 Grimm Rezső: *Palóczy László*. Vázon, olaj. Méret (keret nélkül): 126x95 cm. HOM KGY Ltsz. 53.3.1. A miskolci Nemzeti Kaszinó letétje, 1930. (GYULAI 2000.) Kat. sz. 39. A kutatásban Pirint Andrea segített, amit ezúton is megköszönök.

12–13. kép. Grimm Rezső: Palóczy László, 1861. (MTKCs és HOM KGY) Fotó: Kardos J. és Kulcsár Géza
 Fig. 12–13. R. Grimm: Portraits of L. Palóczy, 1861. Oil on canvas. Photo: Kardos J. and Géza Kulcsár

csagtollas süveget, míg az országgyűlési egészalakos képen zsinóros mentekötője és öve van; a háromnegyedes portré a főúri „díszmagyar” ékszer-készletét hordja, ötvösművű ezüst övet és bogláros mentekötőt. Mintha a kisebb portré megrendelőinek nem lett volna elég előkelő és ünnepélyes Palóczy fekete díszöltözete (amely valószínűleg az eredeti viseletet dokumentálja), az egyszerű kiegészítőket a mágnásviselet tartozékaival cseréltették ki. A viselet kócsagtollas kalpagját valóban hordta Palóczy díszruhája kiegészítőjeként, amikor halála után a gyászvonat megérkezett Pestről Miskolcra, ez képviselte, koporsójára helyezve, halott tulajdonosát.²⁸ Grimm két festményén csak a díszkard azonos, úgy tűnik, ez olyan emblematikus darab, attribútum volt, amelyen nem lehetett változtatni. A „kistestvér” megrendelője 1861-ben a helyi színház emeletén székelő, 1827-ben alapított miskolci Nemzeti Kaszinó volt, Palóczy halálának évében rendelhették meg, majd a portré a kaszinó letétjeként került a Borsod-Miskolci Múzeumba 1930-ban (PIRINT 2014, 348. 41. jegyzet). Úgy tűnik a Nemzeti Kaszinó, amelyet „úrának” is neveztek, vagyis a mindenkori (nemesi) elit gyűjtőhelye volt Miskolcon és körzetében – hiszen a helyi kereskedők, polgári elemek 1837-től a Miskolci Polgár Egyletbe tömörültek

28 *Midőn pedig a feledhetetlen férfit tartalmazó koporsó, annak oly ismeretes fehér kócsag tollas kalapjával ékesítve, feltűnt előttünk [a vonat kocsi-jában], a megindulás általános lön.* Miskolc, 1861. ápr. 29. (SZŰCS 2003, I. 313.)

– az eredeti képet túl terjedelmesnek ítélte, ráadásul nem eléggé arisztokratikusnak, így változtatást rendelt a művésznél. Palóczy, természetesen, tagja volt az úri kaszinónak, a szabadságharcot követő meghurcoltatás után Miskolcra visszavonulva, a kaszinó maradt az egyetlen szórakoztató elfoglaltsága, szeretett biliárdozni, majd az idő haladtával inkább már csak kártyázni járt oda.²⁹

Palóczy László keresztfia, Szűcs Sámuel is csak négy Palóczy-ábrázolásról tud (1827, 1840, 1843, 1861),³⁰ ezért nem ismeretes, Grimm Rezső milyen előkép alapján alkotta meg az „ősz bajnokot” halála után, ráadásul kétszer is. Grimm kettős arcképe maga is etalon lett, úgy, hogy legelőször maga a festő készített sokszorosított grafikát festményei alapján.³¹ A Pfeifer Ferdinánd Mihály József (1833–1879) pesti magyar nyelvű „nemzeti” könyvkiadó, könyvkereskedő kiadásában és a Pollák testvérek Váci utcai nyomdájában készült litográfia, érdekes módon, Grimm festményei közül az ékszeres,

29 *Az 1849-iki gyászos események után halálra ítéltetvén, Haynau által kegyelmet kapott. Azóltá elvonultán élt, az absolutismus argusi szemei alatt. A miskolci Cassinót gyakran látogatá, még ez előtt kevés évekkkel biliárdot is játszott, most pedig leginkább kártyázással keresett magának szórakozást.* 1861. május. (SZŰCS 2003, I. 316.)

30 *Arcképei lerajzoltattak 1827-ben, 1840-ben, 1843-ban, 1861-ben.* (SZŰCS 2003, I. 316.)

31 Grimm Rezső: PALÓCZY LÁSZLÓ az alsóbáz korelnöke sz. 1783. Okt. 14 – †1861. Ápr. 27. Papír litográfia, 1861. Jelzés: KÖRE RAJZ. GRIMM R. / Nyomt. Pollák Testvérek Pesten. 1861 / Kiadja Pfeifer Ferdinánd. 21x27 cm, lapméret 36x55 cm. ELTE EK Metszetek Ltsz. RD21561

előkelő miskolci változatot részesítette előnyben, igaz, a litográfián Palóczy ellenkező irányba tekint. Ráadásul, az országgyűlés korelnöke tovább „rövidül”, a litografált portrén már csak deréktól felfelé látszik. Úgy tűnik, Palóczy Grimm Rezsőnek is jobban tetszett mágnás-viseletben, vagy, ami még valószínűbb, eladhatóbbnak gondolta az elegáns változatot, annak ellenére, hogy ez kevéssé illett a „kerékfejű puritánhoz”. Grimm az 1861. évi országgyűlés alkalmából Deák Ferencről két könyomatot is kiad, az egyik egészalakos és Franz Eybl műve alapján készült (*Deák Ferenc, az 1861-es országgyűlésre egyhangúlag megválasztott pest-belvárosi képviselő, 1861*),³² a másik derékkép.³³ A Pest országgyűlési képviselőjéről, Deákról készült ábrázolásokat az országgyűlés idején jótékony céllal árulták, és nemcsak a (Grimm által készült) könyomatokat, amelyeken „fejkép”, ill. „térdkép” látható, hanem a fényképes vizitkártyákat (korabeli nevén: „látogatójegy”) is, sőt még olajfestményt is lehetett rendelni róla.³⁴ Az 1861. évi Deák-litográfiák 3 és 4 Ft-ba kerültek, így a szintén Grimm Rezső által készült Palóczy-könyomathoz minden bizonnyal hasonló áron lehetett hozzájutni. A Palóczy-portré és a Deák-litográfiák azokhoz a politikusportrékat tartalmazó szériákhoz tartoztak, amelyek az 1850-es évek végétől egyre népszerűbbek, igaz, Grimm Rezső nem készített olyan sokszereplős sorozatot az 1861. évi országgyűlés jeles képviselőiről, mint Marastoni Jakab *Az Ország Tükre* c. könyomatos divatlap I. és II. évfolyamában 1862–1863-ban, a hatképes lapokon ugyanis összesen 198 politikusportrét közölt (RÉVÉSZ 2009, 113–114, 117). A Marastoni-féle arcképcsarnokból, sajnálatosan, Palóczy Lászlót, az országgyűlés halottját, kihagyták, talán, mert a portrésorozat megjelenésekor már nem élt.

Az alkotmány visszaállítását célzó országgyűlés idején elhunyt Palóczy mandátumát egyébként id. Szathmáry Király József (alispán, 1845–1848 között Borsod vár-

megye főispáni helytartója) kapta meg, Miskolc város déli kerületének új képviselője 1861. május 29-én jelent meg az országgyűlésen.³⁵

Grimm festményének, de főként litográfiájának az 1861. országgyűlés ikonográfiai reprezentációjában különleges helyet kölcsönöz az a tény, hogy Palóczy, a legtöbb képviselőtársával ellentétben, nem ment el az ekkor már működő 4–5 pesti fényképész egyikéhez (köztük a képviselők körében legnépszerűbb Mayer Györgyhoz, sőt az országgyűlésről albumot készítő Simonyi Antalhoz) sem, hogy vizitképet, esetleg kabinetportrét készíttessen magáról; míg a Palóczyt alig két héttel túlélt Teleki Lászlóról készültek az országgyűlés alatt fényképek (GÖDÖLLE–CS. LENGYEL 2011, 28–29). Ezért nem maradt az országgyűlés korelnökéről az élethűséget leginkább tükröző fényképeszeti ábrázolás. A kortársak ezt úgy próbálták pótolni, hogy a Grimm-nyomatról készítették vizitképet, egy ilyen ritka vizitkártya maradt fenn Szathmáry Király Pál (1811–1879) borsodi alispán, Borsod csáti kerületének (az országgyűlés idején egyébként lemondott) képviselője vizitkártya-albumában, ma a nagymihályi Zempléni Múzeum (Zemplínske múzeum Michalovce, Szlovákia) gyűjteményében.³⁶ Az album a tulajdonos, Palóczy, ill. a Palóczyt követő Szathmáry Király József vizitképe mellett Borsod vármegye és Miskolc több képviselője, így Vadnay Lajos (Miskolc), Prónay József (mezőkeresztesi kerület), Vay Béla báró (szirmabesenyői kerület) fényképét is tartalmazza. Az album gazdáját, miután lemondott, Vay Miklós báró (1802–1894) követte a csáti kerület képviselőségében, igaz, megbízólevelét 1861. augusztus 21-ikén adta át a képviselőháznak (Képviselőházi napló 1861. II. 290.), az országgyűlést pedig augusztus 22-ikén berekesztették.

Bár Szathmáry Király Pál borsodi képviselő vizitképalbumába nem került be, Kazinczy Gábor (1818–1864) borsodi képviselő (dédesi kerület) is elment Simonyi Antal fotográfus Váci utcai műtermébe, róla is készült egészalakos vizitkártya.³⁷ Simonyi több felvételt is készített a borsodi képviselőről, egy másik vizitkártyán

32 Grimm Rezső (Eybl után): *Deák Ferenc, az 1861-es országgyűlésre egyhangúlag megválasztott pest-belvárosi képviselő, 1861. Papír, litográfia.* Jelzés: *Nyomt. Pollák Testvérek Pesten.* ELTE EK Metszetek Ltsz. RD21561

33 Grimm Rezső: *Deák Ferenc.* Papír, litográfia, 1861 Jelzés: *Grimm (1)861 / Nyomt. Pollák Testvérek Pesten.* MNL ZML

34 *Deák Ferenc arcképe a következő kiadásokban lesz kapható: 1) könyomatban, és pedig a) fejkép életnagyságban nagy regálpapíron, ára 4 Ft, b) térdkép, szintén nagy regálpapíros, ára 3 Ft; 2) fényképekben, a kedvelt látogatójegy alakjában 1 Ft-ért; 3) életnagyságú olajfestményben (külön megrendelésre). A pestvárosi képviselők gyűjtővevőkkel vannak ellátva. Megrendeléseket a főpolgármesteri hivatalban lehet tenni. Az egész jövedelem, mint tudjuk a pesti árvaház javára fog fordíttatni. Aki tehát ünnepelt nagy hazánkfiának arcképét megszerzi, (s ki ne akarná ezt?) egyúttal jótékonyt is gyakorol. Csak már jobban terjeszteni, küldözgetniék szét e képeket.* In: *Vasárnapi Ujság* 8. (1861)/33. (1861. aug. 18.)

35 *Országos ülés. 1861. május hó 29. [...] Miskolcz városa déli kerületében megválasztott képviselő idősebb Szathmáry Királyi József bemutatja megbízó levelét, mely az igazoló bizottmányoknak lézen kiadandó.* (Képviselőházi napló 1861. I. 317.)

36 Szathmáry Király Pál vizitkártya-albuma, 1861–65 k. ZMM Ltsz. ZM 1997/00063

37 Simonyi Antal fényképész: *Kazinczy Gábor borsodi képviselő, Pest, 1861.* Vizitkártya. Felirata: *Simonyi Fényírdájából Pest Váci uc 1 szám.* Pálta Erzsébet vizitkártya-albuma. HOM FGY 90.3.1. (gy. n. sz. HOM 11/90. Korábbi lelőhelye: Tokaji Múzeum, ltsz. 83.10.1.)

14–15. kép. Grimm Rezső litográfiája Palóczy Lászlóról és Deák Ferencről, 1861. (ELTE EK, MNL ZML)
 Fig. 14–15. R. Grimm: Portraits of L. Palóczy and F. Deák, 1861. Lithographs

16–21. kép. Borsod vármegye és Miskolc 1861. évi képviselői vizitkártyákon. (ZMM)
 Fig. 16–21. MPs of Borsod County on visit cards, 1861

22. kép/1–2. Simonyi Antal fényképész: Kazinczy Gábor borsodi képviselő, 1861. Vízitkárttyák. (HOM FGY; Magángyűjtemény)
Fig. 22/1–2. Pphotographer A. Simonyi: G. Kazinczy MP, 1861. (HOM FGY, Private collection)

Kazinczy Gábort nagybátyja, Kazinczy Ferenc költő mellszobrával fényképezte le, ennek egy példánya magángyűjteményben lelhető fel.³⁸

Az 1861. évi országgyűlés idején még nem készültek csoportos fényképek, a képviselők egyenként mentek el a fényirdákba vizit- vagy kabinetportrét készíttendő, hogy ezekből albumokat állítsanak össze, a leghíresebb, kabinetportrékat tartalmazó albumot Simonyi Antal fényképész fotografálta, és Deák Ferenc kapta ajándékba 1861-ben (MNM TF 5983/1957). Az országgyűlés sajátos emléke azonban az az ívméretű lapra nyomtatott virtuális csoportkép, amelyet a szónokok emlékére készített Rohn Alajos litográfus, a lapot is az ő könyomdájában nyomták.³⁹ Rohn más művészek korábbi metszeteit, litográfiáit felhasználva alkotta meg reprezentatív arcképcsarnokát, amelyen az első hely a korelnököt, Palóczy Lászlót illette meg. A felső sor másik végére Teleki Lászlót helyezte a kép alkotója, vagyis a felső sort az országgyűlés két halottja fogja közre. Teleki portréján rögtön kitűnik, hogy a Mayer György fényképészeti műtermében készült vizitkártya volt az előkép (GÖDÖLLE–CS. LENGYEL 2011, 31),

de a Kazinczy Gáborról készült vizitkártyák (esetleg kabinetportré) is mintául szolgálhattak a szónokokról készült litográfiához, amelyen Kazinczy Gábor is feltűnik; vagyis Rohn Alajos, a korszak grafikusainak népszerű gyakorlatát követve, fényképből, vagy inkább fényképről is készítette grafikai alkotását.

Palóczy esetében azonban a litográfus nem használhatta az országgyűlés idején készült fényképet, mert nem volt ilyen, legfeljebb az említett Grimm-litográfiához fordulhatott volna, Rohn Alajos azonban másik utat választott, visszanyúlt a politikus reformkori portréjához, mégpedig az 1843-ban készült Eybl-féle litográfiához. Ha Franz Eybl 1843-ban és Rohn Alajos 1861-ben készült kőrajzát összevetjük, egyértelmű az egyezés. Rohn Alajosnak szerencséje volt, mert az 1861. évi országgyűlés „ősz bajnoka” már közel 20 évvel korábban is fehér hajjal ült modellt a pozsonyi diéta alkalmával a Bécsből Pozsonyba érkező művésznek. Korábbi ábrázolásokat felhasználni, nem állt távol a kor portretistáinak gyakorlatától. Egyébként 1858-ban maga Széchenyi István javasolta Vahot Imrének, amikor a szerkesztő portrét kívánt készíttetni róla, hogy nem áll modellt senkinek, használják a régi, 1842-ben készült Eybl-nyomatot az új ábrázolás elkészítéséhez, csak öregítsenek a több mint másfél évtizeddel korábban készült litográfián megörökített vonásain.⁴⁰

38 Simonyi Antal fényképész: *Kazinczy Gábor borsodi képviselő Kazinczy Ferenc szobrával*, 1861. Vízitkárttya, magángyűjtemény. (www.flickr.com/ggaabboo) www.flickr.com/photos/23912178@N08/ (2016.03.07.)

39 Rohn Alajos: *ORSZÁG GYŰLÉSI ARCZKÉPCSARNOK (KÉPVISELŐHÁZI SZÓNOKOK)*. Papír, litográfia, 1861. 71x55,4 cm. Jelzés: *Rohn 1861 / Nyomt. Rohn A. Pesten 1861*. ELTE EK Metszetek Ltsz. RD24590

40 Vahot Imre 1858 végén a *Napkelet* című folyóirata számára kért képet Széchenyitől. Titkárának, Tasner Antalnak adott utasítása világosan kifejti arcmásának megörökítésével és terjesztésével

23. kép. Csoportkép az 1861. évi országgyűlés szónokainak emlékére, 1861. (ELTE EK)

Fig. 23. A tableau of parliamentary orators, 1861. Lithography

24–25. kép. Palóczy László Rohn Alajos (1861) és Franz Eybl (1843) litográfiáján, részletek

Fig. 24–25. A. Rohn and F. Eybl: Portraits of L. Palóczy (1861/1843). Lithographs, details

26. kép. Palóczy emléktáblája a miskolci Avasi ref. templomban, 1864 (SZENDREI 1886–1911. IV. 245. alapján)

Fig. 26. Memorial plate of L. Palóczy in Avas Reformed Church, Miskolc, 1864

Az 1861. évi országgyűlés tagjai Palóczynak nemcsak a képviselőházi jegyzőkönyvben, ill. a Grimm portré megrendelésével állítottak emléket, hanem egy márvány emléktáblával is, amelyet 1864 áprilisában rendeltek meg Gerenday Antal pesti szobrásznál (SZENDREI 1886–1911, IV. 245–246). A márványtáblát Miskolcon az Avasi református templomban, a déli falon helyezték el az országgyűlés halottja, egyébként a miskolci református egyház egykori segéd-főgondnoka tiszteletére.⁴¹ Az emléktábláról később a *Vasárnapi Ujság* is megemlékezett, mint az abszolutizmus korában szokatlan emlékműről.⁴²

kapcsolatos véleményét. *A gróf arra kérte Tasnert, válaszolja azt, hogy az Akadémia, a neje és mások is folyvást kényszerítik, hogy festesse le magát, de olyan még nem született, akinek a kedvéért „papírra lecsípetné magát.” Vahot vegye elő egy régi képét, „pingáltassa szakállamat fehérré, képemet sárgára, multiplikáltassa ráncaimat” s írja alá, most így néz ki. A rosszul sikerült kép valóban a gróf tanácsát követve készült Franz Eybl 1842-es kőrajza nyomán. A rajz alatt ez szerepel: Emlékezetből rajzolta Vahot Imre. (TOMSICS 2008, 135–136.)*

41 Az emléktábla felirata: PALÓCZY LÁSZLÓ / AZ 1848. ÉS 1861 KI ORSZÁGGYŰLÉS KÉPVISELŐHÁZA KORLENÖKÉNEK / EMLÉKÜL / Ki a képviselőház 1861 évi április hó 19 kelt határozata szerint: / „A HAZA HALÁJÁT KIÉRDEMELTE” / KÉPVISELŐ TÁRSAI. (SZENDREI 1886–1911, IV. 245.) *Vasárnapi Ujság* 12. (1865)/8. 65. (1865. febr. 19.)

42 [Borsod] megye közönsége hála-adóját lerovandó, elhatározá, hogy feledhetetlen nagy fia arcképét az utókor számára megörökítendő, s sírjára nevéhez méltó emléket emelend. De a már 1861. novemberben ismét megszűnt alkotmányos élet után bekövetkezett újabb provisorium alatt

BARABÁS MIKLÓS, 1868

Palóczy László vitathatatlanul legünnepélyesebb ábrázolása ugyancsak a halálát követően kialakult kultuszához köthető, hiszen Barabás Miklós hatalmas állóalakos portréja 1868-ban készült, és Borsod vármegye rendelte meg. A Vármegyei ház dísztermében 1868. június 8-án avatták fel, Vay Lajos báró borsodi főispán méltató szavai mellett.⁴³ Vay Lajos egyébként közeli rokona, unokatestvére annak a Vay Ábrahámnak, akinek lemondásával 1826-ban megüresedett Borsod követi stalluma, és az ő helyébe választották meg Palóczyt. Id. Vay Ábrahám (†1762) fiai voltak ugyanis: József és Miklós; Vay József (†1821) fia Vay Ábrahám (1789–1855); id. Vay Miklós (†1824) fia pedig: Vay Lajos borsodi főispán (1803–1888). Barabás Palóczy-portréja mindenben megfelelt a vármegye elvárásainak, egy ereje teljében lévő, középkorú, enyhén korpulens férfialakot látunk dolgozószobájá-

némán és télenül kellett várni a teljesülést Borsod megye ebbeli általános hő óhajának, a jobb idők ismét földerültéig. Csupán egy, az elhunytnak képviselőtársai, barátai által készíttetett márvány emléktábla érkezett Pestről Miskolcra, a képviselőház jegyzőkönyvéből kiűrt, sokat mondó eme felirattal: „Palóczy László a képviselőház köszönetét és a hazá halálját kiérdemelte.” Ezen emléktábla az avasi hely. hitv. ódon egyházban helyeztetett el. In: Vasárnapi Ujság 16. (1869)/44. (1869. okt. 31.)

43 Barabás Miklós: *Palóczy László képmása*, 1868. Váson, olaj. 238x173,5 cm. Jelzés: Barabás. 1868. HOM KGY Ltsz. 2011.9. (PIRINT 2014, Kat. sz. I/8, 348.)

27. kép. Barabás Miklós: Palóczy László képmása, 1868.
(HOM KGY) (Fotó: Kiss Tanne István)

Fig. 27. M. Barabás: Portrait of L. Palóczy, 1868. Oil on canvas.
(Photo by István Kiss Tanne)

ban, háttérben a pozsonyi várral. Szűcs Sámuel úgy tudja, hogy a vármegyei portré Palóczyt az 1839/40. évi országgyűlésen, azaz 57 éves korában ábrázolja: „az [1866.] júniusi közgyűlésen lepleztetett le Palóczy László életnagyságú képe, Barabás Miklós által olajba festve, melly a dicsőítet az 1839/40-diki posonyi országgyűlés korszakából ábrázolja”. (SZŰCS 2003, II. 29.)

Palóczyra díszesen zsinórozott kék nemesi díszöltözetet adott Barabás Miklós, amelyet 1790-től viseltek vagy viselhettek Borsod vármegye nemes hivatalnokai, a megyei bandérium uniformisának mintájára (GYULAI 2014, 275–276). A magyar nemesek elmaradhatatlan attribútuma, a kard sem hiányzik oldaláról, ráadásul ez a vármegye által adományozott díszkard lehet, amelyet a család Palóczy halálakor a képviselőháznak, az pedig a Magyar Nemzeti Múzeumnak adományozott (Képviselőházi napló 1861. II. 66.). Barabás alkotása igazolja, hogy az Eybl-grafika 1861 után is folytatta diadalútját Palóczy ikonográfiai kultuszában, hiszen Palóczy arca egyértelműen az 1843. évi litográfia ábrázolását követi, igaz, Barabás fiatalított a pozsonyi karrierjét 44 éves korában megkezdett borsodi követ arcvonásain, ősz haját azonban meghagyta. Nemcsak fiatalabb Barabás Palóczyja, mint Franz Eybl modellje, hanem „magyarosabb” is, hiszen a bécsi művész polgári viseletben, selyemmellényben, egyszerű zsinóros kabátban portretí-

rozta Palóczyt, míg Barabás díszruhába öltöztette, hasonlóba egyébként ahhoz, mint amelyet az 1827. évi Lütgendorf-litográfián, ill. a Palóczy László ikonográfiai reprezentációjában kevésbé népszerű Herrlitográfián (1840), azaz Palóczy első ismert ábrázolásain látni. Barabás nem (vagy nem csak) Palóczyt festette meg, hanem a dualizmus-kori vármegyei elit ideálját.

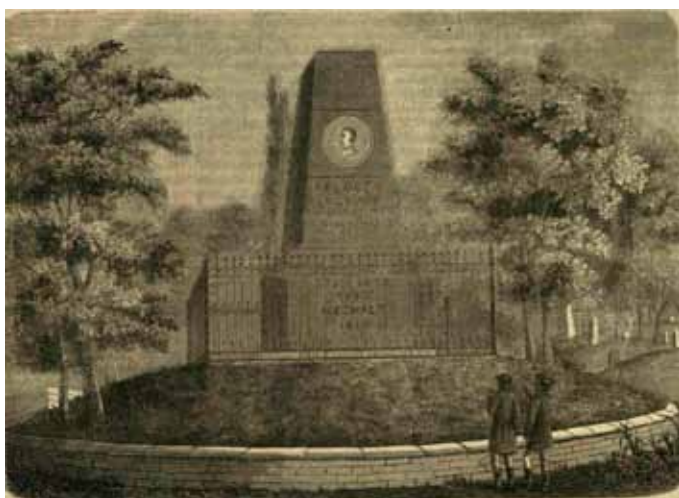
VAY MIKLÓS RELIEFJE, 1869

A Barabás-féle portré elhelyezésével közel egy időben egy másik monumentális alkotást is felállított Miskolcon a hálás utókor, mégpedig a sír fölé emelt „lobor” (azaz gúla) alakú gránit emlékművet, Palóczy portréjával. A 600 mázsa súlyú síremlék, néhány lépésre Palóczy Felső-Papszer utcai szülőházától, Bécsben készült, mauthauseni gránitból, s az 1869. augusztus 2-án tartott felavatásán Lévay József, Borsod vármegye jegyzője mondott ünnepi beszédet.⁴⁴ A gránitgúlát a vaspálya-társulat kedvezményes áron szállította Miskolcra, az emlékmű köré épített kerítést pedig, Palóczy iránti kegyeletből, az ózdi vasgyár készítette. Az emlékmű teljes költsége 3000 Ft volt, amelyet az országos alapból fizettek.

A kultuszhoz, így a halál utáni ikonográfiához szorososan hozzátartozik a megszüpítés, eszményítés, amely nemcsak fiatalíthatja, délcegebbé teheti az egykori politikust, celebritást az utókor emlékezetpolitikájá-

44 *Végre bekövetkezett az óhajtna várt alkotmányos fordulat, s a felelős magyar minisztérium kineveztetése és a megyék helyreállítása után Borsodmegye följogta ismét a Palóczy-arckép és emlékek ügyét. A megye tanácstermét most már Palóczy Lászlónak Barabás Miskolcs művészeti esete alól kikerült életnagyságú arcképe díszíti. A síremlék ünnepélye leplezése pedig golyó évi aug. hó 2-án a rendes megyeyebizottsági közgyűlés alkalmával következő rendben történt. A megyei közgyűlés termében mindenekelőtt a közgyűlésnek az ünnepélyes leplezésre vonatkozó jegyzőkönyve hitelesítettén, ezután a közgyűlés összes tagjai, Miskolc város hatósága és képviselőivel, a főispán vezetése alatt a sírboltba vonultak, hol már előre nagyszámú néző közönség lép el a tért. Majd a főispán rövid beszéddel megnyitván az ünnepélyt, Lévay József megyei főjegyző mondott emlékbeszédet, melynek zárszavait ide igtatjuk: „Tűnjél föl te hát szemünk előtt, hű kegyelet alapján nyugvó síremlék! hadd üdvözöljön hálás tekintetünk. Órizzd e sírboltot, melyben érdemkoszorúval fényes nevű igaz bonfűi erényeknek, erősítője a szabadság eszméinek, s miként a gyermekek Themisztoklesz sírt a dicsvágytól, a maratoni győző Miltiadesz szobra mellett, gyúlassz te is nagy tettekre hevítő lángot ifjaink szívében. Dacoljon gránitlapod számtalan éven át az emésztő idők hatalmával. Hirdesd, hogy az a korszak, melyben csatamezőn elvérzett bajnokait szabadon dicsőítette a magyar nép, s hazá ügyében érdemesült polgárok hamvai fölé közkeletesen gránit emlékeket állíthatott, nem vala épen mostoha korszak e nemzet életében. Hirdesd buzdításul a késő marudék előtt is, hogy Palóczy László nevét Borsodvármegye közönsége nemcsak a te hideg kebeledbe, hanem egy annál tartósabb és hübb emléklapra – saját szívébe írta.” In: Vasárnapi Ujság 16. (1869)/44. (1869. okt. 31.). Vö.: SZENDREI 1886–1911. IV. 246–247.*

28. kép. A Palóczy síremlékéről készült fametszet a Vasárnapi Ujságban (1869. okt. 31.)

Fig. 28. Honorary monument of L. Palóczy (Vasárnapi Ujság, 31 Oct. 1869)

29. kép. Vay Miklós: Palóczy László, relief a Palóczy-síremléken, 1868.

(Fotó: Kiss Tanne István)

Fig. 29. M. Vay: Portrait of L. Palóczy, 1868. A relief on Palóczy's cenotaph, Miskolc. (Photo by István Kiss Tanne)

ban, hanem a valóságtól elrugaszkodó emlékműveket, emléktárgyakat, emlékezést is eredményezhet. Nem csodálkozhatunk, hogy egy évvel azután, hogy Borsod nagy fiának reprezentatív arcképét elhelyezik a vármegyei ülésteremben, a Palóczy miskolci dízsírhelye fölé emelt szürke gránitobeliszkre olyan fehér márványból faragott profilportré kerül, amelyhez korábbi ábrázolásokat már egyáltalán nem használtak. Vay Miklós szobrász (1828–1886), a főispán Vay Lajos unokaöccse ugyanis a valóságtól teljesen elrugaszkodott ábrázolást alkotott arra a síremlékre, amelyet eredetileg Izsó Miklós tervezett volna a vármegye döntéshozóinak felkérésére, végül azonban Vay Miklós ingyen ajánlotta fel és készítette el a vármegye által megrendelt portrét a Palóczy László dízsírhelyét jelölő emlékműre.⁴⁵ Vay Miklós márvány tondóján egy igen fiatal, vékony arcú, egyenes orrú, állógalléros zsinóros felsőruhát viselő férfi profilját látjuk, aki egyetlen korábbi Palóczy-ábrázoláshoz sem hasonlít. Ha Borsos portréja az ideális, vagy inkább idealizált borsodi nemes, akkor Vay Miklósé egy klasszikus eszmény, hiszen domborműve fiatal, kellemes arcú korabeli nemes hivatalviselőt ábrázol, egyéni vonások nélkül, az antik domborműves profilportrék mintájára. Egyedül a modell viseletének zsinórzata emlékeztet Palóczy első, ugyancsak profilból ábrázolt képmására, ill. Faustin Herr litográfiájára, amelyeken a vármegyei elit díszruháját viseli. Palóczy még egy évtizede sem hunyt el, de valódi arcéle már jórészt kikopott a miskolci emlékezetéből.

RÖVIDÍTÉSEK

- ELTE EK – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Egyetemi Könyvtár, Budapest
- HOM HTD – Herman Ottó Múzeum, Helytörténeti dokumentáció, Miskolc
- HOM FGY – Herman Ottó Múzeum, Fotótörténeti Gyűjtemény, Miskolc
- HOM KGY – Herman Ottó Múzeum, Képzőművészeti Gyűjtemény, Miskolc
- MNM MTKCs – Magyar Nemzeti Múzeum, Történelmi Képcsarnok, Budapest
- MNM TF – Magyar Nemzeti Múzeum, Történeti Fényképtár, Budapest
- ÖNB PORT – Österreichische Nationalbibliothek, Bildarchiv und Grafiksammlung, Porträtsammlung, Wien (Bécs)
- MNL ZML – Magyar Nemzeti Levéltár Zala Megyei Levéltára, Zalaegerszeg
- ZMM – Zemplínske múzeum Michalovce (Zempléni Múzeum, Nagymihály/Michalovce, Szlovákia)

DIGITÁLIS GYŰJTEMÉNYEK

- Bildarchiv Austria (ÖNB) – www.bildarchivaustria.at
- Digitális Képtár Magyar Nemzeti Múzeum (DKA MNM) – <http://dka.mnm.hu/jadox/portal/>
- ELTE Digitális Intézményi Tudástár (EDIT) Muzeális gyűjtemények, E-könyvtár – <https://edit.elte.hu/xmlui/handle/10831/6>
- Magyar Nemzeti Levéltár Zala Megyei Levéltára – <http://www.zml.hu>

⁴⁵ Vay Miklós Palóczy-reliefjéről vö.: GODA 2003. 1019.

IRODALOM

ACTA COMITIORUM

1825–1827 *Acta comitiarum Regni Hungariae. Magyar Országgyűlésének írásai* I–II. Weber Lajos, Pozsony, 1825–1826–1827.

BASICS Beatrix

2009 Batthyány Lajos újabban előkerült ábrázolásai. *Tanulmányok Budapest Múltjából* 34. 83–92.

BÓDI Katalin

2015 Kazinczy a múzeumban – Kazinczy Ferenc képzőművészeti tárgyú cikkeinek értelmezési esélyeiről. *Irodalomtörténet* 2015 (megjelenés alatt). REAL – az MTA Könyvtárának Repozitóriuma (<http://real.mtak.hu/26291/>)

CENNERNÉ WILHELMB Gizella

1976 Deák Ferenc ábrázolások. *Folia Historica* 4. 91–110.

FAZEKAS Csaba

1998a *Palóczy László beszédei és írásai 1848–1849*. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár, Miskolc.
1998b Egy negyvennyolcas portrévázlat: Palóczy László. In: TAKÁCS Péter (szerk.): *A szabadság Debrecenbe költözött. Tanulmányok 1848/49. történetéhez*. Debrecen, 333–366. (Erdélytörténeti könyvek 2.)
1999 Az 1848–49-es képviselőház korelnöke, Palóczy László. *Rubicon* 10/4. 49–50.

HAJNAL István

[1942] Az osztálytársadalom. In: DOMANOV-SZKY Sándor (szerk.): *Magyar művelődéstörténet* I–V. Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 1939–1942. V. 153–201.

GODA Gertrúd

2003 A miskolci képzőművészet múltja. In: VERES László (szerk.): *Miskolc története IV/1–2. 1848-tól 1918-ig*. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár–Herman Ottó Múzeum, Miskolc. 2. 1006–1039.

GÖDÖLLE Mátyás–CS. LENGYEL Beatrix

2011 Teleki László ábrázolásai. In: DEBRECZENI DROPPÁN Béla (szerk.): *Teleki László, az országgyűlés balottja – Pesti helyszínelők 1861*. [Kiállítási katalógus] Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, 23–33.

GYULAI Éva

2000 *Miskolci portrék 1750–1950. Miskolc régi képeslapokon*. [Kiállítási katalógus]. A Herman Ottó Múzeum és a Miskolci Galéria közös kiállítása 2000. aug. 19. – szept. 17. A kiállított műveket válogatta, a bevezetőt írta és az alkotásokat jegyzetekkel ellátta: GYULAI Éva. A kiállítást rendezte és a katalógust szerkesztette: GYULAI Éva–DOBRIK István. Miskolci Galéria, Miskolc.
2014 Abaúj és Borsod vármegye koronaőrző bandériuma, 1790. *A Herman Ottó Múzeum Évkönyve* LIII. 267–286.

KÉPVISELŐHÁZI NAPLÓ

1861 *Az 1861. év April 2. Pesten egybegyűlt Országgyűlés Képviselőházának naplója* I. (1861. april 6–június 1.)–II. (1861. június 3–augustus 22.). Szerk.: HAJNIK Károly. Landerer és Heckenast, Pest.

MNT

A Magyar Nemzet Története I–X. Főszerk.: SZILÁGYI Sándor. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt., Budapest, 1894–1898.

PIRINT Andrea

2014 Borsod vármegye panteonja. *A Herman Ottó Múzeum Évkönyve* LIII. 333–364.

PONORI THEWREWK József (Bars és Tolna Vármegyék Táblabírája)

1830 *Méltóságos vajai s luskodi gróf Vay Ábrahám Úr, császári királyi Kamarás, és Bereg Vármegye Fő-Ispáni Helytartója életrajza*. Pozsonyban, Snischek Károly betűivel.

RÉVÉSZ Emese

2009 Virtuális panteonok. Grafikai arcképcsarnokok a 19. századi populáris grafikában. *Tanulmányok Budapest Múltjából* 34. 109–134.

RÓZSA György–SPIRA György

1973 *Negyvennyolc a kortársak szemével*. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest.

RÓZSAFFY Dezső

1915 Grimm Rezső képei és rajzai. *Művészet* XIV/12. 465–469.

SERESNÉ SZEGŐFI Anna

1995 Borsod vármegye képvisellete a reformországgyűléseken. In: LAKI LUKÁCS László (szerk.): *Borsodnak hírves követe Ragályi Tamás*. Városi Rendezvények Háza és Könyvtár, Edelény, 41–52. (Edelényi Füzetek 13.)

SZENDREI János

1886–1911 *Miskolcz város története és egyetemes helyirata* I–V. Miskolcz Város Közönsége, Miskolc.

SZŰCS Sámuel

2003 *Szűcs Sámuel naplói (1835–1864; 1865–1889)* I–II. A bevezető tanulmányt írta, jegyzetekkel ellátta és a kéziratot sajtó alá rendezte: KILIÁN István. Herman Ottó Múzeum, Miskolc.

TOMSICS Emőke

2008 Készült-e fénykép a legnagyobb magyarról? *Fotóművészet* 51/1. 134–139.

ICONOGRAPHY OF LADISLAUS PALÓCZY, RANKING MEMBER OF REPRESENTATIVE PARLIAMENTARY SESSIONS, 1849/1861

Keywords: Palóczy László, Reform Era, Representativ Parliamentary sessions, 1861 Parliament; historical iconography

Borsod county's ex-officio county clerk Ladislaus (László) Pálóczy came at the age of 43 as a delegate to the Hungarian Diet of Pressburg/Pozsony (Bratislava) in 1827. It was the first time that the reformist politician was portrayed and the etching of Ferdinand Lütgendorf representing Palóczy as a Hungarian nobleman was published in the album entitled Hungarian Pantheon. In the Reform Era of Hungary there were two lithographs depicting Palóczy as member of House of Representatives made by Faustin Herr (1840) and the renowned Viennese artist Franz Eybl (1843). The latter portrayal has been very realistic, hence it prefigured the later iconographic representation as well. Palóczy as ranking member of Representative Parliamentary Sessions in 1848/49 was hardly depicted, nothing but a caricature is known in which Palóczy appears in 1848. After the 1848/49's revolution and war of independence the next National Assembly was summoned in 1861 and Ladislaus Palóczy as ranking member was died during the sessions. Then the grieving Parliament ordered a portrait on him from a portraitist of that time Rudolf (Rezső) Grimm, who mad two paintings in the same time one as a full-length depiction for the National Museum, and a smaller three-quarter length picture to the knees for the National Casino of Miskolc, Palóczy's home town. A few years after his death the county authorities ordered a representative solemn portrait from one of the best Hungarian artists of the 19th century, Miklós Barabás, which painting became a part of the County Pantheon located in the County Hall. This huge portrait belongs recently to The Fine Arts Collection of the Herman Ottó Museum, Miskolc. [Translated by the author]

Gyulai, Éva

